

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/grudzien-1970/77816,Grudzien-w-naszej-pamieci-Recenzja-ksiazki-quotZbrodnia-bez-kary-Grudzien-1970-w.html>

Grudzień 1970 w Gdyni

RECENZJA

Grudzień w naszej pamięci. Recenzja książki "Zbrodnia bez kary. Grudzień 1970 w Gdyni"

OKRES HISTORYCZNY

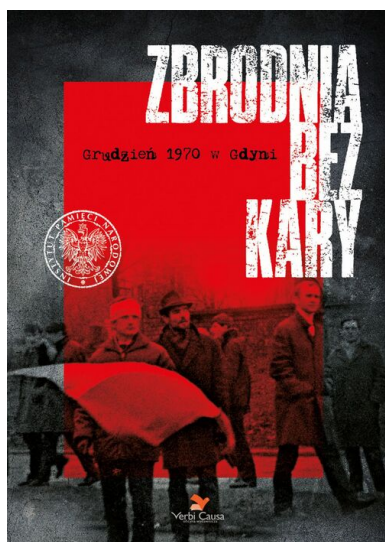
(1956-1970) Od Października do Grudnia

Autor: PIOTR ABRYSZEŃSKI 12.01.2021

Na rynku księgarskim pojawiły się już dziesiątki książek poświęconych rewolcie grudniowej. Są wśród nich publikacje przygotowane przez historyków, popularyzatorów historii i dziennikarzy; są prace naukowe i popularnonaukowe;

są wydawnictwa źródłowe bogate w relacje świadków i reportaże. Album *Zbrodnia bez kary. Grudzień 1970 w Gdyni*. Przebieg wydarzeń, represje, walka o prawdę stara się łączyć wszystkie wspomniane elementy.

Pierwsze wydanie recenzowanego albumu uświetniło obchody 40. rocznicy rewolty grudniowej. Obecna edycja, poprawiona i uzupełniona, jest drugim wejściem w świat tej cennej publikacji. Autorzy – Piotr Brzeziński, Robert Chrzanowski i Anna Nadarzyńska-Pieszczewiat – i Wydawcy (Instytut Pamięci Narodowej oraz Oficyna Verbi Causa) swój 500-stronicowy album zadedykowali Wiesławie Kwiatkowskiej, zmarłej w 2006 roku dziennikarce niestrudzenie walczącej o pamięć ofiar Grudnia oraz rozliczenie winnych zbrodni, a także Adamowi Gotnerowi, zmarłemu w październiku 2020 roku uczestnikowi protestu, którego życie od pamiętnego „czarnego czwartku” 17 grudnia 1970 roku aż do końca było naznaczone piętnem tamtej tragedii. Ta dedykacja to również swoiste motto całej książki.

Okładka książki "Zbrodnia bez kary. Grudzień 1970 w Gdyni"

Oczekiwane wznowienie

Nieczęsto zdarzają się wznowienia publikacji historycznych, a decyzja o oddaniu do rąk drugiego wydania *Zbrodni bez kary* świadczy nie tylko o dużym zainteresowaniu ze strony czytelników, ale przede wszystkim o ogromnej wartości samej pracy oraz trafności ujęcia tematu. Ale najlepiej świadczy o samych

Autorach, którzy nieustannie weryfikują własne ustalenia, wciąż zgłębiają problematykę rewolty grudniowej, odkrywają nowe fakty i dzielą się nowymi, świeżymi interpretacjami. Sami przy tym z satysfakcją przyznają, że wyniki ich badań po dekadzie wciąż pozostają aktualne. Trzeba jednak nadmienić, że od czasu pierwszego wydania Autorzy opublikowali szereg ważnych prac, w których odkrywali również mniej oczywiste aspekty tego brzemiennego w skutki protestu społecznego. Jednocześnie śledzili oni kolejne prace poświęcone wydarzeniom Grudnia 1970, czego wyrazem jest uaktualniona bibliografia.

Ważne teksty

Ponieważ pierwsze wydanie *Zbrodni bez kary* było już wielokrotnie omawiane, wypada jedynie przypomnieć choć kilka tekstów zamieszczonych w tej publikacji. Otwiera ją artykuł Piotra Brzezińskiego pt. *Narastająca frustracja* stanowiący spojrzenie na Gdynię i atmosferę w kraju końca lat sześćdziesiątych. W kolejnym, ważnym tekście Robert Chrzanowski zatytułowanym *Krew na ulicach* ukazuje wybuch protestu, dramatyczny przebieg walk ulicznych oraz siły, jakie skierowano przeciwko demonstrantom. Z kolei w artykule *Walka o prawdę* Piotr Brzeziński i Anna Nadarzyńska-Pieszczewiat ukazują trudną – i wieloletnią – batalię o upamiętnienie Grudnia 1970.

Protestujący na ulicach Gdyni

W tematykę recenzowanej książki znakomicie wpisuje się nowy względem pierwszego wydania tekst autorstwa Piotra Brzezińskiego pt. *Najdłuższy proces III Rzeczypospolitej*. Historyk śledzi w nim przebieg tasiemcowego procesu funkcjonariuszy państwowych i wojskowych odpowiedzialnych za masakrę. To syntetyczne spojrzenie na niedowład systemu prawnego stanowi istotny przyczynek do dyskusji wokół rozliczenia zbrodni komunistycznych – tematu wciąż aktualnego, choć już nie rozgrzewającego emocji społecznych. Konstatacja płynąca z tekstu jest niestety przygnębiająca. Bliscy ofiar i poszkodowani nie doczekali choćby symbolicznego rozliczenia winnych, a koniec rozwlekłego postępowania przyniosła dopiero biologia.

Autorzy nie bez racji podkreślają, że:

„przygotowując pierwsze wydanie *Zbrodni bez kary*, jeszcze w trakcie trwania grudniowego procesu, ani przez chwilę nie spodziewaliśmy się, że jej tytuł okaże się wręcz proroczy i żadna z odpowiedzialnych za tę zbrodnię osób nie poniesie kary. Dziesięć lat temu wierzyliśmy, że pomimo wieloletnich opóźnień, sprawiedliwości w końcu stanie się zadość. Tak się jednak nie stało”.

Mocna ikonografia

Nie można w tym miejscu nie wspomnieć o świetnie dobranym materiale ilustracyjnym. Pozyskano go z dziesięciu archiwów oraz ze zbiorów prywatnych. Dla wielu osób zaznajomionych z tematyką dużą wartość stanowią będą rzadkie fotografie, archiwalia, jak i fragmenty artykułów prasowych publikowanych także po transformacji ustrojowej. Znalazło się również miejsce dla kilku dokumentów z wielotomowej dokumentacji procesowej dopiero niedawno przekazanej do archiwum Instytutu Pamięci Narodowej i zawierającej m.in. protokoły przesłuchań świadków.

**Pomnik Ofiar Grudnia 1970 w
Gdyni przy ul. Janka
Wiśniewskiego**

Pomnik Ofiar Grudnia 1970 w
Gdyni przy Al. Piłsudskiego

Pewien mankament dla części odbiorców stanowić będzie stopień pisma (bodaj jeszcze mniejszy niż w wypadku poprzedniego wydania). Pamiętać jednak trzeba, że publikacje albumowe rządzą się swoimi prawami, w których dominującą rolę odgrywa materiał ilustracyjny, zaś zwiększenie wielkości czcionki znacznie powiększyłoby objętość i tak już obszernej publikacji. Poza tym jest to detal, które w żaden sposób nie wpływa na wartość tej niezwykle ważnej pracy.

Tak oto otrzymaliśmy nie tylko publikację przemyślaną i kompletną, ale również świeżą i inspirującą, będącą efektem długoletnich badań oraz pogłębionych refleksji nad dotychczasowymi ustaleniami i znaczeniem Grudnia 1970 dla najnowszej historii Polski.

Piotr Brzeziński, Robert Chrzanowski, Anna Nadarzyńska-Pieszczewiat, Zbrodnie bez kary. Grudzień 1970 w Gdyni. Przebieg wydarzeń, represje, walka o prawdę, Instytut Pamięci Narodowej, Oficyna Verbi Causa, Gdynia 2020, 500 s. ISBN: 978-83-60494-88-6

COFNIJ SIĘ